

Гордей О.Д.

доктор економічних наук, професор,
Університет державної фіскальної служби України

Ягоденко І.В.

здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня,
Університет державної фіскальної служби України

Hordei Oksana, Yahodenko Iryna

University of State Fiscal Service of Ukraine

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ В УКРАЇНІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

STATE FINANCIAL CONTROL IN UKRAINE: FOREIGN EXPERIENCE

Фінансовий контроль є одним із важливих елементів системи управління фінансами. Актуальність статті полягає у необхідності посилення ролі державного фінансового контролю та пошуку шляхів підвищення ефективності його здійснення. Систематичний та комплексний контроль допомагає забезпечити наукову обґрунтованість рішень, розпоряджень та інших нормативних актів, їх своєчасне виконання. Сьогодні контрольну діяльність в Україні експерти, в тому числі міжнародні, оцінюють як малоефективну. Це пояснюється великим рівнем правопорушень, що виникають у сфері публічних фінансів, мало-ефективним попередженням, оперативне виявлення яких можливе завдяки скоординованості дій органів, які наділені контрольними повноваженнями. Звісно, на ці показники впливає фактичний стан війни, в якому перебуває Україна, але не менш важливими чинниками є саме політичний складник, спроможність і ефективність управління. Досвід зарубіжних країн у впровадженні державного фінансового контролю є важливим елементом аналізу для підвищення його ефективності в Україні.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, вищі органи фінансового контролю, контрольні органи, закордонний досвід, фінансовий контроль.

Финансовый контроль является одним из важнейших элементов системы управления финансами. Актуальность статьи состоит в необходимости усиления роли государственного финансового контроля и поиска путей повышения эффективности его осуществления. Систематический и комплексный контроль помогает обеспечить научную обоснованность решений, предписаний и других нормативных актов, их своевременное исполнение. Сегодня контрольную деятельность в Украине эксперты, в том числе международные, оценивают как малоэффективную. Это объясняется большим уровнем правонарушений, возникающих в сфере публичных финансов, малоэффективным предупреждением, оперативное выявление которых возможно благодаря скоординированности действий органов, наделенных контрольными полномочиями. Конечно, на эти показатели влияет фактическое состояние войны, в котором находится Украина, но не менее важными факторами являются политическая составляющая, способность и эффективность управления. Опыт зарубежных стран по внедрению государственного финансового контроля является важным элементом анализа для повышения его эффективности в Украине.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, высшие органы финансового контроля, контрольные органы, зарубежный опыт, финансовый контроль.

The article is devoted to the study of the state of public financial control in Ukraine based on the experience of developed countries to increase its efficiency. The state and problems of the state financial control of Ukraine for today were analyzed, its features and content were determined. The activity of the state financial control bodies in January-June 2021 and the dynamics of the volume of violations that led to the loss of financial resources, which were identified by the State Audit Office during January-June 2019–2021, are studied. The main financial violations that led to the loss of resources are described. After analyzing the experience of developed countries in the field of public financial control, namely the United States, Germany, Japan, Great Britain, the bodies of financial control of these countries, the peculiarities of their functioning and the principles by which they operate. To date, control activities in Ukraine are assessed by experts, including international ones, as ineffective. First of all, this is due to the significant level of offenses committed in the field of public finances, ineffective warnings, the prompt detection of which is possible due to the coordination of actions of bodies endowed with control powers. Of course, these indicators are influenced by the actual state of war in which Ukraine finds itself, but no less important factor is the political component, capacity and efficiency of governance. Today, the system of public financial control is the engine of qualitative change in the economy as a whole contributes to the security of public financial resources, non-current and other assets, the correctness of determining the needs of budget funds and liabilities, efficient use of funds and property. At the same time, in the current conditions of Ukraine's economic development, the tasks of the financial control system should be determined taking into account the needs of the country's socio-economic development. Accordingly, in modern conditions, the task of financial control becomes the identification of internal reserves of the state, which can participate in resolving crisis issues in the economy and social sphere. State statistics show that regulatory authorities are working to address this issue. The whole situation indicates the need for coordination of financial control, which involves coordination of functions of all controlling entities and concentration of their efforts on priority areas of control, implementation of best domestic and foreign experience, rapid exchange of information between them. The current course of the state in the system of public administration is associated with the need to increase the role of public financial control. However, there are a number of obstacles. One of them is the lack of appropriate legal and methodological framework for public financial control.

Key words: state financial control, supreme financial control bodies, control bodies, foreign experience, financial control.

Постановка проблеми. Сьогодні в умовах фінансової нестабільності набуває особливого значення питання щодо контролю за витрачанням державних фінансових ресурсів, оскільки контролюючі органи повинні забезпечувати виконання такої важливої функції суспільства, як отримання достовірної та об'єктивної інформації про діяльність органів влади з управління фінансовими ресурсами, і сприяти підвищенню ефективності у цілому системи державного управління передусім у сфері саме витрачання бюджетних коштів.

Значний інтерес в ефективності державного контролю в умовах сьогодення для України становить дослідження та вивчення досвіду зарубіжних контрольно-фінансових органів. Усі зміни в реформуванні системи державного фінансового контролю в Україні повинні здійснюватися на засадах досвіду розвинених країни у сфері здійснення фінансового контролю та на підставах рекомендацій міжнародних організацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці приділяють достатню увагу до проблем розвитку державного фінансового контролю, серед яких – М.О. Тимохін, Ю.Б. Юсупов, О.Б. Паніна, А.І. Іванова, Б.З. Акімова, В.К. Симоненко. У їхніх працях можна знайти відображення теоретичних аспектів фінансового контролю та проблем удосконалення його ефективності.

Однак зарубіжний досвід та досвід України у формуванні стратегічних напрямів удосконалення системи державного фінансового контролю є актуальним і нині для нових наукових пошуків.

Мета статті полягає в аналізі стану та проблем державного фінансового контролю України сьогодення, визначенні його особливостей та змісту, дослідженні діяльності органів державного фінансового контролю у січні-червні 2021 р., визначенні обсягів охоплених контролем фінансових та матеріальних ресурсів у січні-червні 2020 та 2021 рр. та динаміки обсягів порушень, котрі призвели до втрат фінансових ресурсів, які виявили органи Держаудитслужби протягом січня-червня 2019–2021 рр., дослідженні зарубіжного досвіду державного фінансового контролю.

Виклад основного матеріалу. В Україні державний фінансовий контроль характеризується станом незавершеності. На думку вчених, наша держава не може нормально функціонувати та розвиватися без чітко організованої системи контролю за виробництвом, перерозподілом та розподілом суспільного продукту та інших сфер суспільного життя в державі. Контроль є невід'ємною частиною надбудови суспільства, яке зазнає значних змін у розвитку своєї політичної системи, державного та економічного управління, законодавчої та виконавчої гілок влади. Ефективність діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування в державі значною мірою залежить від контролю за виконанням законів, рішень, розпоряджень та належної організації їх виконання [1, с. 234].

Система фінансового контролю є двигуном якісних змін у всій економіці країни, сприяє безпеці вирішення державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильності визначення потреб у бюджетних коштах та зобов'язаннях, дієвому використанню коштів та майна [2]. Водночас у сучасних умовах економічного розвитку України завдання системи фінансового контролю мають визначатися з урахуванням потреб соціально-економічного розвитку країни. Отже, у сучасних умовах завдання фінансового контролю – виявлення внутрішніх резервів держави, які можуть брати участь у вирішенні кризових питань явища в економіці та соціальній сфері. Державна статистика показує, що контролюючі органи працюють над вирішенням цього питання.

Діяльність органів державного фінансового контролю у січні-червні 2021 р. була сконцентрована на здійсненні державного фінансового контролю, який спрямований на оцінку ефективного, законного, цільового, результативного використання, а також збереженні державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, досягнення економії бюджетних коштів, і забезпеченні належного рівня фінансово-бюджетної дисципліни в державі.

Протягом першого півріччя 2021 р. на підприємствах, в установах та організаціях із різними формами власності було здійснено понад 5,3 тис заходів державного фінансового контролю (у тому числі 969 ревізій та перевірок, понад 4,3 тис моніторингів закупівель, 65 державних фінансових аудитів). Проведені заходи контролю показали, що негативна практика використання державних ресурсів із недотриманням вимог законодавства залишається досить поширеною [3].

Так, у січні-червні 2020–2021 рр. органами Держаудитслужби під час проведення ревізій і перевірок контролем було охоплено в середньому майже 237,4 млрд грн фінансових та матеріальних ресурсів, у січні-червні 2021 р. під час ревізій та перевірок досліджено використання понад 209,1 млрд грн (рис. 1).

Згідно зі Звітом про результати діяльності Державної аудиторської служби України, загалом за результатами ревізій та перевірок виявлено втрат фінансових і матеріальних ресурсів на понад 8,0 млрд грн [3].

Відповідну динаміку наведено на рис. 2. Зокрема, у результаті протиправних дій окремих керівників (упровадження товарів, робіт та послуг за заниженими цінами, безкоштовне надання в оренду природних та матеріальних ресурсів тощо бюджетами всіх рівнів) бюджетними установами та організаціями, підприємствами втрачено можливість отримати належний їм дохід у розмірі понад 4,1 млрд грн, у тому числі бюджетами різних рівнів – понад 3,1 млрд грн. На 644 підприємствах, установах і організаціях виявлено понад 3,8 млрд грн незаконних і не за цільовим призначенням проведених недостач та витрат матеріальних і фінансових ресурсів, у тому числі майже 2,0 млрд грн – за операціями з бюджетними коштами.

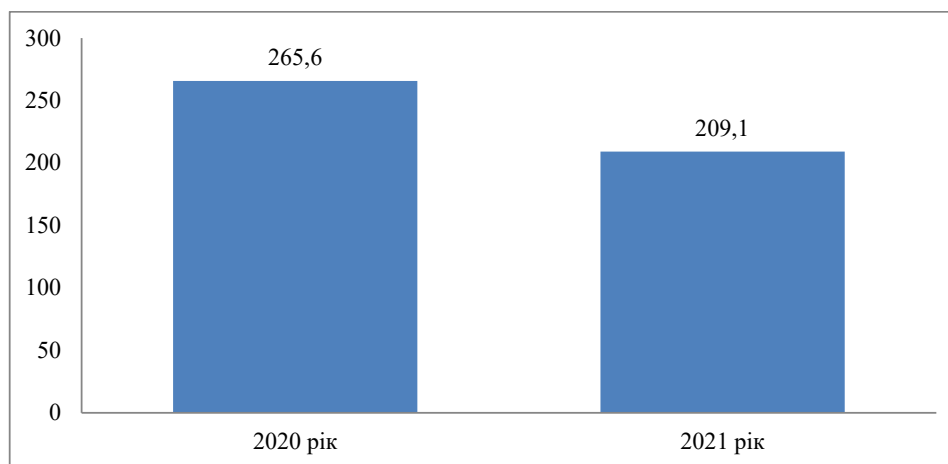

Рис. 1. Обсяги охоплених контролем фінансових та матеріальних ресурсів у січні-червні 2020–2021 рр., млрд грн

Джерело: складено за даними [3]

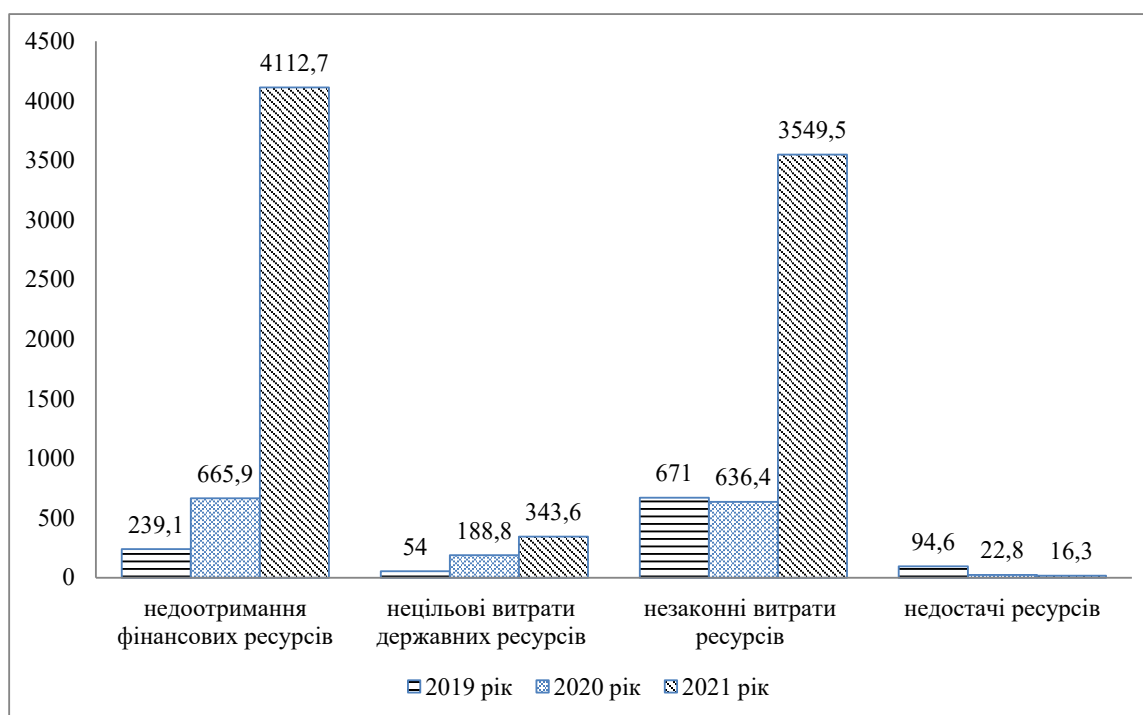

Рис. 2. Динаміка обсягів порушень, котрі призвели до втрат ресурсів, які виявили органи Держаудитслужби протягом січня-червня 2019–2021 рр., млрд грн

Джерело: складено за даними [3]

Основними фінансовими порушеннями, які призвели до втрат ресурсів, стали:

- неперерахування і ненарахування (недорахування і неповне перерахування) дивідендів на акції господарських товариств, які є у комунальній, державній власності – понад 2,9 млрд грн;
- незаконні витрати внаслідок переплати за виконану роботу та/або надані послуги, а також завищення кількості чи вартості придбаних товарів – понад 1,6 млрд грн;

- надмірне виділення (отримання) бюджетних коштів юридичним особам, одержувачам унаслідок завищення відповідних розрахунків, які не мають права на їх отримання – понад 1,0 млрд грн;

- продаж суб'єктів господарювання товарів, робіт чи послуг (інші пільги, оренда) безоплатно або за заниженими цінами – 841,3 млн грн;

- списання витрат/витрат без отримання товарів, робіт чи послуг або у розмірах, що перевищують їхню фактичну вартість – майже 338,1 млн грн;

- нецільові витрати – майже 149,7 млн грн;
- здійснення незаконних (зайвих) виплат заробітної плати – майже 145,8 млн грн;
- використання державних цільових коштів не за цільовим призначенням – понад 123,9 млн грн;
- необґрунтоване покриття витрат фізичних чи юридичних осіб, у тому числі за відсутності бухгалтерської дебіторської заборгованості – понад 113,9 млн грн;
- утрата доходів унаслідок списання дебіторської заборгованості – понад 88,6 млн грн;
- продаж за пільговою вартістю або безкоштовною послугою (крім адміністративних), які надаються на платіжній основі, – понад 77,2 млн грн;
- незаконне відчуження власності – понад 76,3 млн грн;
- реалізація за рахунок бюджету одного рівня видатків, які відповідно до бюджетного законодавства повинні здійснюватися з бюджету іншого рівня, – понад 69,9 млн грн;
- неперерахування і ненарахування (недорахування і неповне перерахування) частини доходу (прибутку) державними некорпоративними, комунальними підприємствами, казенними підприємствами та їх об'єднаннями – понад 53,4 млн грн;
- передача природних ресурсів у користування (в оренду) за заниженими ставками або у безкоштовне користування (надання пільг зі сплати орендної плати за недотримання законодавства) за оформленими договірними відносинами – понад 41,1 млн грн;
- ненормоване списання по обліку матеріальних цінностей, яких немає в наявності, – майже 38,9 млн грн;
- покриття за рахунок загального фонду кошторису видатків спеціального фонду (без відновлення грошових витрат загального фонду) – близько 32,4 млн грн;
- проведення закупівель за понаднормовими цінами в результаті порушень під час здійснення процедури закупівлі – майже 31,5 млн грн;
- сплата внесків до державних цільових фондів із порушенням правил виплати заробітної плати або за завищеною ставкою збору – майже 29,8 млн грн;
- ліквідація майна, проведена незаконно, – понад 22,2 млн грн;
- порушення суб'єктами господарювання належних надходжень за майно, яке надане у користування, оренду, – майже 21,0 млн грн;
- нестача матеріальних цінностей та коштів – понад 16,3 млн грн;
- неперерахування і ненарахування (неповне перерахування) надходжень до спеціального та загального (крім спецфонду бюджетних установ) фондів бюджету – близько 15,4 млн грн тощо.

Звичайно, ці кошти можуть стати резервами для збільшення рентабельності та ефективності виробництва, стати інвестиційним ресурсом для виходу з економічної кризи. Окрім того, важливість фінансового контролю у період фінансової кризи також потребує ефективно організованого фінансового контролю, щоб зміцнити фінансову дисципліну, що є фундаменталь-

ним чинником законності. Таким чином, у сучасних умовах контроль над державними фінансами починає відігравати значну роль у вирішенні економічних проблем у зв'язку з тим, що різко зростає значення раціонального використання державних активів, що передбачає запровадження суттєвих корективів у самій системі контролю, у розробленні пропозицій щодо його подальшого розвитку [4].

У розвинених країнах державний фінансовий контроль діє на міжнародних принципах, які написані в Лімській декларації [5] INTOSAI, міжнародної організації вищих аудиторських установ, однією з яких є EUROSAI – Європейська організація вищих контрольних органів. Україна також є членом цієї організації. Якщо досліджувати прямо або опосередковано нормативні акти, які стосуються організації фінансового контролю, можна дійти висновку, що розвинені держави орієнтуються на такі універсальні принципи, як гласність, незалежність, компетентність і об'єктивність.

У США найвищим органом фінансового контролю на федеральному рівні є Головне контрольно-фінансове управління (U.S. GAO). Головне контрольно-фінансове управління є незалежною, позапартійною агенцією, яка працює на Конгрес. Робота Головного контрольно-фінансового управління здійснюється відповідно до законів, доповідей комітетів Конгресу або за запитами його комітетів та підкомітетів. Управління також проводить дослідження під керівництвом генерального контролера та здійснює нагляд:

- через аудит діяльності агентств із метою визначення, чи ефективно витрачаються федеральні кошти;
- розслідуючи звинувачення у незаконній та неправомірній діяльності;
- інформуючи про те, наскільки урядові програми та політика відповідають поставленим завданням;
- шляхом винесення рішень і висновків, що юридично зобов'язують.

Перевірка документів та інформації, а також ревізії є основними формами контрольно-ревізійної діяльності Головного контрольно-фінансового управління. Головне контрольно-фінансове управління також ураховує інформацію, отриману телефоном гарячої лінії. При цьому інформатору гарантується конфіденційність як за допомогою юридичних коштів, що встановлено в локальних політиках Головного контрольно-фінансового управління, так і технічними способами (шифрування каналів зв'язку) [6].

Генеральний контролер США має право публікувати думки щодо будь-яких, але насамперед фінансових законів. Він щорічно подає Конгресу звіт про ефективність управління протягом року. Цей звіт відкритий для громадськості та засобів масової інформації. Окрім того, щорічно публікується звіт про рекомендації, які були надані керівництву та не затверджені.

Центральний контрольний орган Великобританії – Національне контрольно-ревізійне управління (National Audit Office) – є повністю незалежним від

уряду. Очолює Національне контрольно-ревізійне управління (НКРУ) бухгалтер-ревізор. Національне контрольно-ревізійне управління є членом INTOSAI та EUROSAI.

Національне контрольно-ревізійне управління перевіряє понад 60% державних витрат, відображених у звітності державних установ та органів управління. Воно також здійснює перевірку субсидій місцевих органів влади, виділених установам охорони здоров'я, підприємствам націоналізованих галузей промисловості та корпораціям із державною участю. Про результати своєї діяльності Національне контрольно-ревізійне управління регулярно звітує парламенту [7].

Державний бухгалтер-ревізор наділений правом здійснювати перевірку економності, ефективності та результативності використання коштів державними органами, а також аудит інформаційних технологій та екологічний аудит. Висновки Державного бухгалтера-ревізора передаються до парламенту.

Національне контрольно-ревізійне управління та Комітет із контролю за витратанням державних коштів (Committee of Public Accounts) палати громад формують основну ланку в циклі аудиту державних коштів, що виглядає так:

- Національне контрольно-ревізійне управління проводить фінансовий аудит та аудит ефективності та публікує свої звіти.

- Комітет проводить слухання на основі звітів НКРУ та надає рекомендації за результатами проведених слухань.

- Уряд відповідає на звіт комітету у спеціальних документах Казначейства.

- НКРУ публікує відповіді на такі документи та може брати участь у наступних спільних дослідженнях НКРУ та комітету.

Державний бухгалтер-ревізор НКРУ також випускає керівництва та інструкції для аудиторів, наприклад «Загальний посібник із проведення аудиту на місцевому рівні», «Аудиторська перевірка співвідношення ціни та якості», «Додаткові повноваження та обов'язки аудиторів», «Планування аудиту органів місцевого самоврядування», «Аудиторські звіти» та ін.

Ще одним яскравим прикладом є проведення державного фінансового контролю в Японії. До однієї з головних особливостей функціонування контрольних органів Японії відноситься її стабільність. Насамперед це стосується Контрольно-ревізійного управління, яке було створене 115 років тому з метою здійснення контролю над виконанням державного бюджету. За період існування його функції глобально не змінювалися, лише зростав обсяг роботи та змінювалися об'єкти перевірок. Органом, що контролює всю роботу державного апарату, є Управління адміністративного контролю при канцелярії прем'єр-міністра. Його функції полягають у розробленні пропозицій щодо вдосконалення ефективності системи у цілому та структури державного управління, підвищення дисциплінарної відповідальності державних чиновників, подолання корупції, усу-

нення проблем окремих верств населення, які потребують об'єднання зусиль декількох відомств [8].

У Німеччині державний фінансовий контроль здійснюється Федеральною рахунковою палатою (Bundesrechnungshof) та регіональними (земельними) рахунковими палатами. Федеральна рахункова палата складається з одинадцяти відділів: дев'ять відділів аудиту, що охоплюють 51 підрозділ аудиту, один підрозділ із міжнародної роботи та президентський підрозділ із підтримки. Рахункові палати земель діють паралельно з Федеральною рахунковою палатою та є незалежними і самостійними органами фінансового контролю.

Федеральна рахункова палата незалежна у своїй діяльності та «контролює як бюджетне фінансування та управління економікою федерації та федеральними об'єктами особливої важливості, так і діяльність державних підприємств, організацій соціального страхування, які отримують державні дотації» [8]. Як правило, члени рахункових палат призначаються законодавчим органом влади відповідної території, при цьому вони незалежні у питаннях своєї діяльності.

Висновки. У підсумку доцільно буде вказати на те, що нинішній стан інституту державного фінансового контролю не може задовольнити потреби суспільства в ефективній контрольній діяльності. Органи державного фінансового контролю в проаналізованих країнах беруть активну участь в управлінні державними фінансами. У своїй діяльності вони дотримуються принципів незалежності, об'єктивності та гласності.

На основі проведеного дослідження можна виділити основні зміни та позначити напрями розвитку державного фінансового контролю:

1. Фінансовий контроль став важливою частиною системи державного управління, виникли нові завдання контролю. Окрім контролю цільового та законного використання державних коштів, особлива увага стала приділятися контролю ефективності використання коштів та обґрунтованості їх виділення.

2. Органи державного фінансового контролю повинні брати активну участь у розробленні та здійсненні єдиної фінансової політики, включаючи питання законності, правильності та управління ефективністю і результативністю, у тому числі державних програм.

3. Відбувається підвищення ролі контрольних органів, які виступають як експерти, беручи активну участь у розробленні фінансової та соціально-економічної політики своєї країни.

4. Становлення внутрішнього фінансового контролю та аудиту як невід'ємних компонентів ефективної діяльності організації.

5. З одного боку, можна позначити тенденцію до децентралізації контролю, коли контрольні функції здійснюються безпосередньо на об'єкті контролю. З іншого боку, закордонний досвід виявляє активне розроблення та застосування стандартів фінансового контролю, які містять єдині вимоги до організації та здійснення фінансового контролю і покликані сприяти

вдосконаленню координації діяльності органів фінансового контролю, єдиним аудиторським процедурам та ін.

Досвід зарубіжних країн показує, що необхідно трансформувати систему державного фінансового контролю з метою підвищення ефективності його здійснення, сформувати єдину методологію та норма-

тивно-правову основу, розмежувати сфери діяльності органів фінансового контролю, застосовувати нові інформаційні технології, а також забезпечити необхідні умови для створення кожним органом державної влади ефективної системи внутрішнього фінансового контролю та внутрішнього аудиту, у тому числі шляхом стандартизації у сфері фінансового контролю.

Список літератури :

1. Хмельков А.В. Державний фінансовий контроль : підручник. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2017. 228 с.
2. Гуцаленко Л.В., Дерій М.М., Конупатрий В.А. Державний фінансовий контроль : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 434 с.
3. Звіт про результати діяльності Державної аудиторської служби України, її міжрегіональних територіальних органів за 2020 рік. URL: <https://dasu.gov.ua/attachments/41c93f15-7eb7-49ab-b464>.
4. Музика-Стефанчук О. Публічний фінансовий контроль: проблеми вітчизняної, закордонної та міжнародної термінології. *Публічне право*. 2017. № 1(13). С. 84–89.
5. Лимская декларация руководящих принципов контроля : принята IX Конгрессом Международной организации высших контрольных органов (ИНТОСАИ) в 1977 году. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604_001Text/.
6. Даценко Г.В. Особливості організації фінансового контролю у забезпеченні ефективного функціонування суб'єктів господарювання. *Економіка і суспільство*. 2019. № 20. С. 189–198.
7. Загорський В.С., Піхоцький В.Ф. Державний фінансовий контроль у системі державного управління. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 42. С. 283–288.
8. Стрельцов В.Ю. Державний фінансовий контроль діяльності органів місцевого самоврядування: дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Харків, 2015. 210 с.

References:

1. Khmelkov A.V. (2017) Derzhavnyi finansovyi kontrol: pidruchnyk [State financial control: a textbook]. Kharkiv. KhNU named after V.N. Karazin. 228 p.
2. Gutsalenko L.V., Deriy M.M., Konupatriy V.A. (2017) Derzhavnyi finansovyi kontrol: pidruchnyk [State financial control: a textbook]. Kiyv. Center for Educational Literature. 434 p.
3. State Audit Service of Ukraine (2021), Zvit pro rezultaty diyalnosti Derzhau dyt-sluzhby Ukrayiny, yiyi mizhregionalnykh terytorialnykh orhaniv za 2020 rik [Report on the results of the State Audit Service of Ukraine, its interregional territorial bodies for 2020]. Available at: <https://dasu.gov.ua/attachments/41c93f15-7eb7-49ab-b464>.
4. Muzyka-Stefanchuk O. (2017) Publichnyy finansovyy kontrol: problemy vitchyznyanoi, zakordonnoyi ta mizhnarodnoyi terminolohiyi [Public financial control: problems of domestic, foreign and international terminology]. *Public law*, no. 1 (13), pp. 84–89.
5. International Organization of Supreme Audit Institutions (1977), Lims'ka deklaratsiya shchodo kerivnykh pryntsyv kontrol'nykh organiv [Lima Declaration of Control Guidelines]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/604_001#Text (accessed 05 July 2021).
6. Datsenko G.V. (2019) Osoblyvosti orhanizatsiyi finansovoho kontrolyu u zabezpechenni efektyvnoho funktsionuvannya sub'yektiv hospodaryuvannya. *Ekonomika i suspil'stvo* [Features of the organization of financial control in ensuring the effective functioning of business entities. Economy and society], no. 20, pp. 189–198.
7. Zagorsky V.S., Pikhotsky V.F. (2016) Derzhavnyy finansovyy kontrol u systemi derzhavnoho upravlinnya. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnya* [State financial control in the system of public administration. Efficiency of public administration], vol. 42, pp. 283–288.
8. Streltsov V.I. (2015) Derzhavnyy finansovyy kontrol' diyal'nosti orhaniv mistsevoho samovryaduvannya [State financial control over the activities of local governments]. Abstract of Ph.D. dissertation, Global economy, Kharkiv Economic University, Kharkiv, Ukraine